

รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งองค์กรวิถีพุทธผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุ

พระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz

An Analytical Study of the Suffering Appears in Buddhism Writings of Somdej Phraphutthakosajarn (P.A.Payutto)

พระภาณุวัฒน์ จันทาพัฒน์¹, พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ²,

อมรรัตน์ เตชะนอก³, สุตติพงษ์ อุพลเกียรติ⁴ และ นครินทร์ ตามบุญ⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹⁻⁴, มหาวิทยาลัยขอนแก่น⁵

Phra Panuwat Candavaḍḍhano¹, Phramaha Mit Thitapanyo²,

Amonrat Techanok³, Suttipong Upontean⁴ and Nakarin Tambun⁵

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand¹⁻⁴

Khon Kaen University, Thailand⁵

Corresponding Author, E-mail; Threekingdome28@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งองค์กรวิถีพุทธ ผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 34 รูปคน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิธี ผลวิเคราะห์รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งองค์กรวิถีพุทธ ผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz : มีการดำเนินการความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนองค์กรตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึงบริการ เป็นการบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ตามหลักปรัหิตปฏิบัติ 2) การมีส่วนร่วมขององค์กร มีความพร้อมเพรียงในการดำเนินการ ตามหลักอภิธานิธรรม 3) ความหลากหลาย มีรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การพัฒนาตามลำดับไตรสิกขาและภาวนาสี 4) ความเป็นท้องถิ่น เข้าถึงชุมชนตามหลักสาราณิธรรม และ 5) ความเป็นอิสระ ให้สิทธิเสรีภาพเอื้ออาทร ตามหลักสังคหวัตถุ

คำสำคัญ: องค์กรวิถีพุทธ; วิทยุ

* วันที่รับบทความ : 4 มิถุนายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2566

Received: June 4 2023; Revised: June 29 2023; Accepted: June 30 2023

Abstracts

The objectives of this research are as follows: Through the communication of Buddhist radio station FM 101.75 MHz to analyze the form of strengthening Buddhist organizations through the communication of Buddhist radio station FM 101.75 MHz, it was a qualitative field research using in-depth interviews with 35 key informants. Data is analyzed descriptively. Analysis of the form of strengthening Buddhist organizations through the communication of the Buddhist radio station FM 101.75 MHz: Implementation of the strategic plan and mission of the radio station. It is consistent with the concept of organizational development according to Buddhist principles, according to 5 elements, namely 1) access to services It is a service for the public benefit. According to the principles of conduct. 2) Participation in the organization. Be ready to take action 3) Diversity, there are activities suitable for development according to the Threefold Training and Fourfold Meditation. 4) Locality, access to the community according to the principles of Saraniyadhamma (states of conciliation), and 5) independence give freedom and generosity according to the principle.

Keyword: Communication of Buddhist; Radio

บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้ก่อตั้งสถานีวิทยุเพื่อพระพุทธศาสนา 101.75 MH เป็นสถานีที่มีอุปาสก อุปาสิกา สนใจรับฟัง และเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เกี่ยวเนื่องด้วยรูปแบบการจัดการกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้มีรูปแบบการหล่อหลอมชุมชนวิถีพุทธขึ้นอย่างมีอัตลักษณ์ โดยการนำของพระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.ผู้วางรากฐานการพัฒนา ร่วมกับชมรมรวมพลคนพุทธ มุ่งเน้นการสร้างองค์รวีวิพุทธตามหลักไตรสิกขา คือ 1) มีด้านพฤติกรรมซึ่งถ้าจะพูดให้เต็มความหมายยังไม่รู้จะใช้ศัพท์อะไรดีเคยลองใช้คำหนึ่งไปพลาวก่อนว่า “พฤติกรรมสัมพันธ์” ซึ่งไม่ใช่แค่พฤติกรรมแต่กว้างกว่านั้นซึ่งจะต้องหาตัวใช้ศัพท์อะไรจึงจะดีด้านนี้เรียกเป็นภาษาพระว่า “ศีล” คือสัมพันธ์กับโลกภายนอกทั้งหมด 2) เบื้องหลังศีลก็มี “จิตใจ” คือมีสภาพจิตใจซึ่งมีเจตนาหรือเจตจำนงเป็นตัวนำที่จะกำหนดให้เรสัมพันธ์อย่างไรพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2545 : 11) แล้วอีกด้านหนึ่งเหนือขึ้นไปเราจะสัมพันธ์ได้แค่ไหนอย่างไรก็ต้องเป็นไปตาม “ปัญญา” เริ่มจากความคิดเห็นความรู้ความเข้าใจเท่าที่มีและยึดถือไว้ ยังให้ความมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาการศึกษาว่า ควรมีจุดมุ่งหมาย 2 ระดับ คือ

- ก) โดยกาละ คือ การพัฒนาให้มนุษย์อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมของยุคสมัยอย่างกลมเกลียว ยั่งยืน การศึกษาระดับนี้เรียกอีกอย่างว่าการศึกษาเหนือยุคสมัย ไม่ขึ้นต่อกาลเวลา ได้แก่การศึกษาที่ส่งเสริมคุณค่าที่มีโดยธรรมชาติของมนุษย์ รู้เท่าทันโลก ไม่ติดยึดกับสมัยนิยมที่ผ่านมามาผ่านไป
- ข) โดยเทศะ คือ การศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของถิ่น และศึกษาเพื่อพ้นจากเทศะเฉพาะ กล่าวคือมนุษย์ทุกคนเป็นประชาคมโลก การศึกษาต้องหล่อหลอมให้มนุษย์มีความเป็นอยู่เช่นพี่น้องในบ้านหลังเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสร้างองค์รวีพุทผ่านการสื่อสารเครือข่ายสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz ซึ่งเป็นการตระหนักถึงวาระสำคัญของพระพุทธศาสนา และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเหตุการณ์บ้านเมืองที่กำลังเกิดความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม จึง ต้องการค้นหาความจริงเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างสื่อสารมวลชนกับความมั่นคงของ พระพุทธศาสนา และแสวงหาวิธีการ และแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อหาแนวทางที่ เหมาะสมในการดำเนินการของสถานี วิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนา และนำไปสู่การ แก้ปัญหา เพื่อพัฒนาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่าง ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมเข้มแข็งองค์รวีพุท ผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุเพื่อ พระพุทธศาสนา 101.75 MHz

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รูปแบบการสร้างเสริมเข้มแข็งองค์รวีพุท ผ่านการสื่อสารของ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายและเข้าร่วมกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้ กำหนดวิธีการวิจัยไว้ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความเข้มแข็งองค์รวีพุท ผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดง ความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการสร้างเสริมเข้มแข็งองค์รวีพุท ผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่ม ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 34 รูป คน ได้แก่

1. กลุ่มผู้บริหารสถานีวิทยุ จำนวน 4 รูป/คน
2. นักวิชาการศาสนาและเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 5 รูป/คน
3. นักจัดรายการ จำนวน 10 รูป/คน
4. กลุ่มผู้รับฟังรายการ จำนวน 15 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัยดังนี้ เป็นสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยประยุกต์จากการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. **แบบสัมภาษณ์เชิงลึก**ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ **ส่วนที่ 2** คือ ข้อคำถามที่เกี่ยวกับสภาพความเข้มแข็งขององค์กร
วิถีพุทธผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยาเพื่อพระพุทธศาสนา 101.75 MH **ส่วนที่ 3** คือ ข้อคำถามที่เกี่ยวกับการ
ใช้รูปแบบการพัฒนาคณะความรู้และกิจกรรมองค์กรวิถีพุทธผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยาเพื่อพระพุทธศาสนา
101.75 MH **ส่วนที่ 4** คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับวิเคราะห์รูปแบบการสร้างเสริมองค์กรวิถีพุทธ ผ่าน
การสื่อสารของสถานีวิทยาเพื่อพระพุทธศาสนา 101.75 MH **ส่วนที่ 5** ความคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะ
อื่นๆ

2. **การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย** ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบ
สัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยาม
ศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย 2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบ
สัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ 4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์
5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา นำไปจัดพิมพ์
และดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

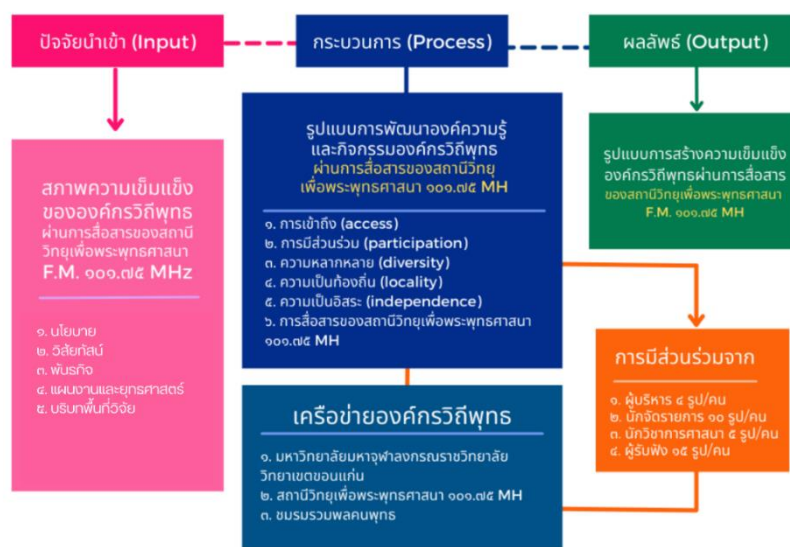
1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนาตาม
วัตถุประสงค์ในประเด็นต่างๆ สภาพความเข้มแข็งขององค์กรวิถีพุทธผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยา
พระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz รูปแบบการพัฒนาคณะความรู้และกิจกรรมองค์กรวิถีพุทธผ่านการสื่อสาร
ของสถานีวิทยาพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz และรูปแบบการสร้างเสริมองค์กรวิถีพุทธ ผ่าน
การสื่อสารของสถานีวิทยาเพื่อพระพุทธศาสนา 101.75 MHz

2. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป
เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย

3. เขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการรูปแบบการสร้างเสริมเข้มแข็งองค์กรวิสาหกิจวิสาหกิจผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุ พระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยผู้วิจัยได้ กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมขององค์กร (participation) พบว่า การมีส่วนร่วมของการดำเนินงาน สถานีวิทยุสามารถจำแนกได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ร่วมคิด คือ คิดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คัดนโยบาย แผนงาน เพื่อกำหนดทิศทางหรือ อนาคตของรายการหรือสถานี คิดหลักการบริหารจัดการทั้งกิจกรรม บุคลากร และงบประมาณ คิดผังรายการ เนื้อหารายการ รูปแบบรายการ และระยะเวลาของรายการ 2) ร่วมตัดสินใจ คือ ร่วมตัดสินใจใน ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ร่วมคิดดังกล่าวข้างต้น 3) ร่วมทำ คือ ร่วมบริหารจัดการสถานี ร่วมใน กระบวนการผลิตรายการ ทั้งก่อนการผลิตรายการระหว่างการผลิตรายการ และหลังการผลิตรายการ ร่วมใน ขั้นตอนก่อนการผลิตรายการ เช่น ศึกษาค้นคว้าหรือสำรวจข้อมูล เขียนบท และ ประสานงาน ร่วมในขั้นตอน ระหว่างการผลิตรายการ เช่น ร่วมจัดรายการ ร่วมอภิปรายหรือแสดง ความเห็นในรายการด้วยตนเองที่สถานี หรือผ่านทางโทรศัพท์หรือจดหมาย ข้อความ ร่วมในขั้นตอนหลังการ ผลิตรายการ เช่น การคัดเลือกเสียงจาก การบันทึก และการตัดต่อเสียง ร่วมประชาสัมพันธ์ รายการและสถานี ร่วมระดมทุนเพื่อสนับสนุนการ

ดำเนินการสถานี่ ร่วมติดตามและ ประเมินผลการดำเนินงาน และการประเมินผลรายการ4) ร่วมฟัง คือ ร่วมเปิดรับฟังรายการที่ ออกอากาศการที่ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมฟังในระดับมากเพียงใดย่อมสะท้อนถึง ระดับของการบริหารจัดการด้วยตนเองมากเพียงนั้น การมีส่วนร่วมขององค์กรสอดคล้องกับพันธกิจของสถานีวิทย์ ดังนี้ 1) มีการบริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม ในรูปแบบของรายการมีการออกแบบผังรายการวิทยุให้มีเนื้อหาของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการ และเชิงวิชาการ ในส่วนของรูปแบบกิจกรรมมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กิจกรรมฟังเทศน์ทุกวันธรรมสวนะ 2) ด้านทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติ จัดให้มีบุญประเพณีตามฮีต 12 ของชาติพันธุ์สองฝั่งโขง กล่าวคือ มีการจัดบุญเข้ากรรม ในรูปแบบของโครงการปฏิบัติธรรมประจำปี การจัดบุญกุ่มข้าวใหญ่ฟังเทศน์มหาชาติสองฝั่งโขง การเสวนาวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น สอดคล้องกับหลักการบริหารนิยธรรม หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ว่าด้วยการพร้อมเพรียงกันร่วมประชุม ไม่ขัดต่อหลักการเดิมพร้อมกันนั้นก็สืบสาน รักษา ต่อยอดจารีตประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามให้ความเคารพพรชาญ ผู้สูงวัย ผู้มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเสาหลักของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ความหลากหลาย (diversity) พบว่า ความหลากหลาย การเข้าถึง และการมีส่วนร่วมขององค์กรอยู่บนความหลากหลายของการมีส่วนร่วม และความหลากหลายของเนื้อหา กล่าวคือ ทุกคนในชุมชนไม่ว่าเพศใด วัยใด อาชีพใด กลุ่มหรือองค์กรใด ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรเอกชน (เอ็นจีโอ) ควรเข้ามามีส่วนร่วม และเรียนรู้การดำเนินการสถานี่ และการผลิตรายการ ฯลฯ การมีส่วนร่วมของคนหรือกลุ่มที่มีความหลากหลายดังกล่าวจะนำไปสู่ความหลากหลายของเนื้อหา ความหลากหลายของเนื้อหารายการสถานีวิทย์มีความสอดคล้องกับหลัก ภาวนา ธรรมเป็นเครื่องอบรมพัฒนาระดับคุณภาพชีวิต 4 ระดับ ได้แก่ 1) ภาวนา การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สอดคล้องกับรายการที่มีเนื้อหาเชิงบูรณาการ ได้แก่ รายการฟื้นกายฟื้นใจ รายการอีสานบ้านเฮา รายการออนซอนอีสาน รายการชีวิตนี้มีหวัง รายการอภัยอีสาน รายการโลกอาเซียน รายการสุขภาพกายสุขภาพใจ รายการข่าวรอบรู้ อบต.พบประชาชน เคาะข่าวชาวบ้านและรายการ มจร.ส่องโลก รายการดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้อคิดการดำเนินชีวิตให้เท่าทันต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคม 2) สีสภาวนา การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน สอดคล้องกับรายการที่มีเนื้อหาพัฒนาศีลธรรม ระดับโลกียะ มีรายการกฎหมายน่ารู้ สำหรับประชาชนที่มีความสนใจใฝ่ใจตัวบทกฎหมาย ป้องกันการละเมิดและถูกเอาเปรียบจากผู้อื่น ระดับโลกุตระ มีรายการธรรมบุญชีวิต ธรรมก่อนนอน พระไตรปิฎกศึกษา บันเทิงธรรม ซึ่งมีเนื้อหาเน้นหลักปฏิบัติทางศีลธรรมอันดี ตามแนวทางพระพุทธศาสนา 3) จิตภาวนา การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วย

คุณธรรมทั้งหลาย สอดคล้องกับรายการที่มีเนื้อหาพัฒนาจิตใจให้ความสงบ แ่มชื่น รื่นเริงในธรรม ได้แก่ รายการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น รายการปาฐกถาธรรม ธรรมก่อนนอนรายการดังกล่าวเน้นการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ คือให้มีคุณธรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม เป็นผู้มีจิตใจสูงละเอียดอ่อน เช่น มีเมตตา มีความรัก ความเป็นมิตร มีกรุณา อยากช่วยเหลือปลดปล่อยความทุกข์ของผู้อื่น มีจาคะ คือมีน้ำใจสูง ละเอียดอ่อน เช่น มีเมตตา มีความรัก ความเป็นมิตร มีกรุณา อยากช่วยเหลือ ปลดปล่อยความทุกข์ของผู้อื่น มีจาคะ คือมีน้ำใจเพื่อแผ้ว มีคารวะ มีความกตัญญูเป็นต้น 4) ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้อำนาจใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ สอดคล้องกับรายการที่มีเนื้อหาพัฒนาสติปัญญาให้รู้เท่าทันความเป็นจริงของโลก ได้แก่ รายการพระไตรปิฎกศึกษา รายการปาฐกถาธรรม รายการแนวทางเจริญวิปัสสนาของพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ) รายการธรรมานุญชีวิต รายการดังกล่าวเน้นการเจริญสติตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร เป็นการฝึกหรือพัฒนาใน ด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อความเห็น ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คัดการต่างๆสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้น การรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่เป็นจริง ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึง ขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหาไรทุกข์เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ความเป็นท้องถิ่น (locality) พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียง 101.75 MHz มีความเป็นท้องถิ่น ผลผลิตและออกอากาศรายการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือท้องถิ่นอีสาน ทั้งข่าวสาร ความรู้หรือความบันเทิง อันสะท้อนถึงความเป็นท้องถิ่นของสื่อชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิด จุดประกายประเด็นสาธารณะ เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ของท้องถิ่น อนุรักษ์คุณค่า และเอกลักษณ์ท้องถิ่น ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ภาษา ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม องค์กรชุมชนร่วมเป็นเจ้าของในลักษณะเครือข่าย ความเป็นท้องถิ่นของสถานีวิทยุ มีความสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม หลักปฏิบัติเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม มีความประพฤติที่แสดงออกด้วยความเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวจีกรรม มีคำพูดที่แสดงออกด้วยความเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตา มโนกรรม มีความคิด ทศนคติที่แสดงออกด้วยความเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลังคือตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน รักใคร่ปรองดองอยู่ร่วมกันฉันมิตร 4) สาราณโภคี ความรู้จักแบ่งปันกัน ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อย ก็

ไม่หวังไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการจัดโครงการช่วยเหลือสมาชิกในองค์กรเมื่อประสบเคราะห์ภัย มีค่านิยมการประกอบทานเป็นนิมิต 5) สีสสามัญญตา มีศิลปวิสุทธิเสมอกัน คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะรักษาอิศาคอง ประเพณีหลักปฏิบัติที่ดีงามและร่วมกันแสดงออกผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีทัศนคติที่ดี มีวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาองค์กร คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ชุมชน มีความคิดสร้างสรรค์สามารถยกระดับกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความน่าสนใจ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความกลมกลืนเข้าหากันเพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคีและเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์ความเป็นอิสระ (independence) ของสถานีวิทยุพบว่า สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz มีความเป็นอิสระ กล่าวคือ มีเสรีภาพในการสื่อสาร ไม่ถูกครอบงำหรือแทรกแซงจากกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์ แต่มีอิสระทั้งการบริหารจัดการการแสดงความคิดเห็น และการผลิตรายการ มีความเป็นอิสระ ปราศจากเนื้อหาที่ล่อแหลมทางอบายมุข ดำเนินการโดยไม่หวังและแสวงผลกำไร โดยการจัดตั้งกองทุนและดำเนินกิจกรรม ระดมทุนขอรับบริจาคอย่างไม่ให้สร้างเงื่อนไขต่อการดำเนินการ ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เพื่อประโยชน์สาธารณะ บริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ผู้มีส่วนร่วมทุกคนเป็นอาสาสมัครที่ทำงานด้วยความเสียสละ ดำเนินการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดสรรส่วนเวลาและรายการที่เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ มีกลไกและกระบวนการการสร้างจิตสำนึก จรรยาบรรณ ความ รับผิดชอบ และการพัฒนาบุคลากร มีการประสานกันเป็นเครือข่ายวิทยุกระจายเสียงภาค ประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์

รูปแบบการดำเนินงานของสถานีวิทยุมีความเป็นอิสระ สอดคล้องกับหลักสังคหะวัตถุสามารธสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการได้ดังนี้ 1) ภายในองค์กรมีกิจกรรมทำบุญบริจาคทาน แก่ผู้ประสบเคราะห์ภัยตามโอกาส เพื่อช่วยเหลือจุนเจือในยามลำเค็ญ เช่น การช่วยเหลือภัยน้ำท่วม กองทุนฌาปนกิจ 2) มีการสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนประเด็นความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนา การถามไถ่ทุกข์สุข ให้กำลังใจเมื่อยามป่วยไข้ ภัยคุกคาม ซึ่งถือได้ว่าเป็น ปิยวาจา 3) อัตถจริยา มีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมจิตอาสาเยี่ยมเยียนสังคม พัฒนาชุมชน โดยอาศัยกำลังหลักจากการสื่อสารของสถานีวิทยุกระจายข่าว ประชาสัมพันธ์การช่วยเหลือสงเคราะห์ พร้อมกับลงพื้นที่ช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกและชุมชนใกล้เคียงที่สามารถดำเนินการได้คล่องตัว 4) สมานัตตา มีพื้นที่ให้ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ประกอบการสถานีวิทยุ ผู้ใช้บริการ ร่วมแสดงออกทางความเห็นที่ดีงาม ประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียม การผลิตรายการมีความเป็นอิสระ

อภิปรายผลการวิจัย

1) การเข้าถึงบริการ (access) สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อพระพุทธศาสนา 101.75 MHz มีเครือข่ายคลื่นกระจายเสียงที่ครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มผู้ใช้บริการ อีกทั้งรูปแบบของรายการมีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับค่านิยมการบริโภค เช่น การขยายช่องทางผ่านเฟสบุ๊กแฟนเพจ ผลิตสื่อวีดีโอผ่านช่องยูทูบ เป็นต้น มีการจัดตั้งชมรมรวมพลคนพุทธ จัดตั้งชมรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม ร่วมโครงการสมัชชาชาวพุทธแห่งประเทศไทย ร่วมภาคีเครือข่ายชาวพุทธแห่งประเทศไทย การสื่อสารผ่านการออกอากาศ เช่น การประชาสัมพันธ์แนะนำหลักสูตร การประชาสัมพันธ์การจัดโครงการต่าง ๆ หรือการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย เพราะในปัจจุบันไม่เพียงออกอากาศผ่านทางสถานีวิทยุเท่านั้น ยังมีการไลฟ์สดผ่านเพจเฟสบุ๊ก สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ทำให้เข้าถึงกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการหลากหลาย

2) การมีส่วนร่วมขององค์กร (participation) พบว่าจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงสร้างระบบ พัฒนาระบบทัศน์ พันธกิจหลัก มอบหมายงานแก่ผู้รับผิดชอบที่มีความสามารถ ทักษะเฉพาะด้าน รวมถึงการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน รับฟังปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา พิจารณาปัจจัยเสี่ยง และอุปสรรคเพื่อการตั้งรับปัญหาอย่างถูกต้อง เหมาะสม สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามรูปแบบงานที่รับผิดชอบ เริ่มจากแผนการปฏิบัติงานกำหนดกระบวนการทำงาน รูปแบบรายการของสถานีวิทยุเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่าย ส่วนร่วมจากชมรมคนพุทธ นักปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการจัดรายการ ร่วมงานบุญประเพณี การออกโรงทาน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อยามประสบเคราะห์ภัย กลุ่มผู้ฟังมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบของบุญประเพณี ตามเทศกาลฮีต 12 ของชาวอีสาน กิจกรรมฟังเทศน์ทุกวันธรรมสวนะ ผู้ฟังบางท่านมีส่วนร่วมในการจัดรายการโดยเฉพาะกลุ่มนิสิตที่มีความสามารถและทักษะ ได้รับคัดเลือกให้จัดรายการร่วมกับผู้ดำเนินรายการหลักซึ่งถือเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรายวิชาเฉพาะด้าน สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 36-43)กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (At Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือ กระทำอย่างแข็งขันดังนั้น สมาชิกในเครือข่าย จึงควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของความเท่าเทียมและในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ในแนวราบ

3) ความหลากหลาย (diversity) พบว่ารูปแบบของรายการสามารถจำแนกได้ 2 ประเภทหลักคือ

1) รูปแบบถ่ายทอดผ่านคลื่นเสียงสถานีวิทยุ จัดให้มีการดำเนินการถ่ายทอดสดตามผังรายการ และการ

ถ่ายทอดสดกิจกรรมพิเศษตามโอกาสผ่านเฟสบุ๊กแฟนเพจ 2) รูปแบบกิจกรรมในที่ตั้ง ซึ่งมีสถานีวิทย์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นเป็นเจ้าภาพการดำเนินงาน ร่วมกับชมรมรวมพลคนพุทธและประชาชนทั่วไป จัดกิจกรรมทุกโอกาสสำคัญเช่น บุญประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมของมหาวิทยาลัย เป็นต้น รูปแบบรายการ กิจกรรมของสถานีวิทย์มีความหลากหลายโดยเนื้อหาและรูปแบบ กล่าวคือ ด้านศาสนา เน้นพระพุทธศาสนาและหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการครองตน ครองคน ครองงาน ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชน เน้นฮีต 12 ของชาวอีสาน ด้านวิชาการ เน้นความรู้ที่หลากหลายสาขาผ่านอาจารย์และนิสิตสาขาวิชาต่างๆ ด้านภาครัฐ เน้นกฎหมาย ระเบียบ ขนบธรรมเนียมต่างๆ มีนักจัดรายการความสามารถหลากหลาย มีการนิมนต์-เชิญ คณาจารย์แต่ละสาขาวิชาจัดรายการ เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาจัดรายการ สามารถสื่อสารพูดคุยกับผู้ฟัง โดยโทรศัพท์เข้ามาตอบปัญหา หรือร่วมจัดรายการ และยังมีการ Live สดไปทั่วโลก สถานีวิทย์มีกิจกรรมตลอดทั้งปี โดยเฉพาะบุญประเพณีแบบชาวบ้าน เช่น บุญกฐิน บุญผะเหวด ฟังเทศน์วันพระ กิจกรรมทั้งหมดมีการถ่ายทอดสดผ่านสถานีวิทย์ และเฟสบุ๊กด้วย ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งเข้าถึงภาพและเสียงทางไกลได้ มีรูปแบบการใช้ภาษาที่หลักหลายเช่น ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาถิ่น ภาษาอังกฤษ ซึ่งภาษาถิ่นเป็นที่นิยมของผู้ฟังชาวอีสาน และได้รับผลตอบรับที่ดีเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชนของ ธนิตา กลิ่นลำดวน (2546 : 14) กล่าวว่า เป้าหมายสูงสุดของวิทยุชุมชน คือ ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น และ เนื่องจากในแต่ละชุมชนประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ดังนั้นวิทยุชุมชนเองก็ต้องมีหลักประกันว่าจะ สามารถตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มได้ มีเนื้อหาหรือรูปแบบที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมความสนใจ ความต้องการ และผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่ม และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงของชุมชน เช่น เรื่องทำมาหากิน การอยู่ร่วมกัน การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม มรดก ด้านภูมิปัญญาของชุมชน ส่งเสริมศีลธรรม ศาสนา การพักผ่อนความบันเทิง การละเล่น ประเพณี พิธีกรรม ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน สอดคล้องแนวคิดเรื่องของ สก็อต เอ็ม คัทลิป และเอเล็น เอช เซ็นเตอร์ (Scot M. Cutlip and H.Center, 1999 : 30) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพของสารขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมกับกาลเทศะ (Context) คือเนื้อหาสาระที่ใช้ในการสื่อสารต้อง สอดคล้องกลมกลืนไม่ขัดกับวัฒนธรรมของสังคม สิ่งแวดล้อม บุคคล เวลา และสถานที่ เนื้อหาสาระ (Content) สารที่ส่งต้องมีเนื้อหาสาระ เป็นประโยชน์ มีคุณค่าและสำคัญ ต่อผู้รับ รวมทั้งเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของผู้รับให้มากที่สุด และก่อให้เกิดความหมายบางอย่างแก่ผู้รับ มีความเข้าใจความหมายเพื่อเป็นปัจจัยในการนำเอา ข่าวสารนั้นไปประพฤติปฏิบัติ ช่องทางในการสื่อสาร (Channel) สื่อแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์ ผู้ส่งสารเลือกช่องทาง หรือสื่อที่เหมาะสมกับผู้รับสารและสถานการณ์ในการสื่อสาร

4) **ความเป็นท้องถิ่น (locality)** พบว่าการออกแบบกิจกรรมอาศัยพื้นฐานความต้องการ ค่านิยม วัฒนธรรมของผู้ใช้บริการ หรือชาวบ้านเป็นที่ตั้ง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเชิญปราชญ์ชาวบ้านร่วมจัดรายการ รายการเปิดช่องทางสื่อสาร พูดคุยระหว่างผู้ฟัง-ผู้จัดรายการ การเปิดรับบริจาคร่วมทำบุญกับชุมชนต่างๆ เป็นต้น สถานีวิทย์มีความเป็นท้องถิ่นเข้าถึงกลุ่มประชาชน โดยอาศัยรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย มีกิจกรรมบุญพิธี ประเพณีอีสาน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อยามสมาชิกเดือนร้อน ถูกน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือแม้กระทั่งวันว่างลับของสมาชิก การใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารก็ได้รับผลตอบแทนจากผู้ฟังรายการเป็นอย่างดี เปิดกว้างให้สมาชิกมีการใช้พื้นที่โดยการต่อสายเข้ารายการที่ถ่ายทอดสด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เสนอแนวคิด สนับสนุน แนะนำ แก้ไข พัฒนา ส่งเสริมกิจกรรม สมาชิกในองค์กรมีความผูกพันกับสถานีวิทย์ เนื่องด้วยกิจกรรมมีพื้นที่ให้แสดงความเห็นร่วมกัน ทุกคนจึงมีความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและมีส่วนในการบริหารจัดการ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น การออกโรงทาน การร่วมบุญตามเทศกาล หรือการทำอาหารจัดเลี้ยงแขกร่วมงาน มีการออกพื้นที่ร่วมบุญในแต่ละชุมชนตามวาระต่างๆ ทำผ้าป่า เยี่ยมเยือนสมาชิก นักจัดรายการใช้ภาษาอีสานในการจัดรายการ หรือใช้สื่อสารพูดคุยกับผู้ฟังเป็นประจำ รวมทั้งเนื้อหารายการก็มีความเป็นท้องถิ่น การเผยแพร่ข่าวสารของชุมชน การทำกิจกรรมนอกพื้นที่กับชุมชน ชาวบ้านมีความผูกพันกับสถานีวิทย์ และกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา บุญประเพณี โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายสถานีวิทย์พระพุทธศาสนาและชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ของ บุญส่ง นาแสง (2558 : 161) สถานีวิทย์พระพุทธศาสนานั้นเป็นของชุมชนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญบางครั้งชุมชนอาจจะเข้าร่วมโดยการเป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งจะนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจในชุมชน หลักการสำคัญก็คือ สถานีวิทย์พระพุทธศาสนาจะต้องมีการบริหารจัดการโดยชุมชน ซึ่งจะต้องมีการแต่งตั้งตัวแทนจากหลายๆ กลุ่มในสังคม ในหลายๆ กรณี คณะกรรมการสถานีวิทย์พระพุทธศาสนาจะมีบทบาทในการจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ จะเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย และโปร่งใสชมรมรวมพลคนพุทธของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกิดจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิทย์พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งได้เชิญชวนพุทธศาสนิกชนในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในวันพระ 8 ค่ำและ 15 ค่ำ จะมารักษาศีลอุโบสถ ณ สถานีวิทย์พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยการฟังเทศน์ ทำวัตรสวดมนต์ ในทุกปีมีกิจกรรมคือกิจกรรมวันสิ้นปีกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่นมีการประกวดสรภัญญะ บุญกุ่มข้าวใหญ่ กฐินสามัคคีเทศน์มหาชาติ นอกจากนี้ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จัดกิจกรรม โครงการ หรือคณะสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียงมีการประชุม ชมรมคนพุทธก็จะร่วมกิจกรรมทุกครั้ง

5) ความเป็นอิสระ (independence) พบว่าแนวทางการพัฒนากิจการกรม โครงการได้รับการพิจารณาจากฐานเสียง ความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กร ผู้ใช้บริการ รวมถึงผู้รับผิดชอบงานทุกแผนก เพื่อนำขึ้นสู่วาระพิจารณาปรับเปลี่ยน ยุกระดับกิจกรรม โครงการในครั้งต่อไป การดำเนินงานมีความเปิดกว้างให้สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมถึงเปิดกว้างความเห็นผ่านรายการวิทยุ กล่าวคือ การถาม-ตอบปัญหาจากผู้ฟังผ่านจดหมาย โทรเข้าขณะจัดรายการ ฝากถาม และฝากตอบปัญหาทั้งในรายการและนอกรายการวิทยุ โดยยึดหลักภราดรภาพ ถือว่าทุกคนคือคนในครอบครัว สามารถที่จะรับรู้ข่าวสารที่เป็นจริง ถูกต้องรวดเร็ว สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายได้ อาศัยการพึ่งพาอาศัยกันให้ความสำคัญกับทุกเครือข่าย ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นอย่างเท่าเทียม ผ่านรายการ การโทรเข้ารายการ การพูดคุยแลกเปลี่ยนในกิจกรรม ทุกความเห็นนำมาสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัย ที่ตอบโจทย์การจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยด้านกลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา ที่สามารถบูรณาการกับศาสตร์ต่างๆ ที่ต้องการให้คนในสังคมรู้จักการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาช่วยเสริมสร้างสังคมอย่างมีความสุขและสันติสุข ผู้ฟังให้ความเห็นว่าการดำเนินการมีความเคารพสิทธิ ในความเชื่อ ความเอื้ออาทรต่อคนฟังอย่างดี มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีนันทวัฒน์ (2558 : 94) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นพระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี กล่าวว่าปัจจัยการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่น พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึง ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความหลากหลาย ด้านความเป็นท้องถิ่น และด้านความอิสระ พบว่ามีการดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการดำเนินการในระดับมากทุกด้าน และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการประกอบด้วย การเผยแผ่เข้าถึงชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ สื่อมีความหลากหลาย เนื้อหาสาระมีความเป็นท้องถิ่น มีความเป็นอิสระในการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากผลของการศึกษารูปแบบการสร้างเสริมเข้มแข็งและกิจกรรมองค์กรวิถีพุทธ ผ่านการสื่อสารของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะเชิงวิชาการดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำคู่มือการจัดรายการวิทยุพระพุทธศาสนา ให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ของสถานีวิทยุ
- 2) ผลักดันการพัฒนาหลักสูตรอบรมระยะสั้น นักจัดรายการวิทยุพระพุทธศาสนา โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3) รวบรวมองค์ความรู้จากรายการวิทยุที่มีความเฉพาะด้าน รับผิดชอบโดยผู้เชี่ยวชาญศาสตร์ เพื่อจัดทำตำรา หรือวีดีโอ เผยแพร่ต่อสาธารณชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นและสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา 101.75 MHz สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาองค์กรวิทยุพุทธ

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลของการศึกษารูปแบบการสร้างเสริมเข้มแข็งและกิจกรรมองค์กรวิทยุพุทธ ผ่านการสื่อสารของ สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา FM 101.75 MHz ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดรายการวิทยุพระพุทธศาสนา ให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ของสถานีวิทยุ

2) จัดตั้งเครือข่ายดำเนินการทำความร่วมมือระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักวัฒนธรรม คณะสงฆ์และมหาวิทยาลัย

3) สร้างแรงจูงใจ และพัฒนารูปแบบรายการ กิจกรรมของสถานีวิทยุ เข้าถึงความต้องการ และวิถีชีวิต ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป การศึกษา*.

กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด.

ธนิศา กลิ่นลำดวน, (2546). “การบริหารจัดการรายการวิทยุชุมชนของคนโคราช”. รายงานโครงการ เฉพาะบุคคล คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญส่ง นาแสง. (2558). *การเสริมสร้างเครือข่ายสถานีวิทยุพระพุทธศาสนาและชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *การศึกษาแบบง่าย*. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.

พระครูศรีนันทวัฒน์. (2558). *การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่น
พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Scott M. Cutlip, Allen H. Center and Glen M. Broom. (1999). *Effective Public Relations*. 8th ed.